

צא ולמד: טיפוח אקלים חינוכי מיטבי בכיתה

מתווה זה מבוסס על מתווה שפיתח צוות בית הספר העל-יסודי ע"ש יצחק רבין במודיעין בהנהגתה של ריקי נגרי.

מספר כיתות: 10

זמן שהייה: 7 דקות בכל כיתה

הכן: רקע

מתוך הבנה שעל בית הספר לטפח את זהות הילד, לא רק כתלמיד אלא כאדם צעיר, מערכת החינוך שמה דגש על טיפוח האקלים הבית ספרי והפיכתו לסביבה מוגנת, תומכת ומצמיחה עבור התלמידים. המורה, האמון על האווירה והיחס שחווה התלמיד בכיתה, הוא גורם מרכזי בטיפוח סביבה חינוכית זו ובמתן מענה לצרכים המיטיבים של התלמידים במסגרת הכיתה*.

לקריאה נוספת: אקלים חינוכי מיטבי - ערכה לאבחון והתערבות - ד"ר רחל ארהרד, שפי

שונות, נגישות, שוויוניות ולמידה - סוניה נייטו

"אכפתיות בהוראה" בתוך דאגה אכפתית בחינוך: מהלכה למעשה - נל נודינגס

אקלים בית-הספר, באופן כללי, נקשר לתפיסות התלמידים את בית-ספרם, להתנהגותם במסגרת כיתתם ולהתייחסותם ללמידה ולפעילויות המוצעות במסגרת בית-הספר. על בית-הספר לשאוף כי ישרור בו אקלים חינוכי מיטבי המאפשר לתלמיד להגיע להישגים לימודיים ראויים תוך התחשבות בצרכיו הרגשיים והחברתיים והיענות להם. בית ספר ששורר בו אקלים חינוכי מיטבי הוא מוסד חינוכי המאפשר לתלמידיו למצות את הפוטנציאל הלימודי שלהם, המפתח ומקדם בתלמידיו יכולת עמידה במצבי לחץ, המגביר יצירתיות, המקנה ערכים של סובלנות לשונה, המכשיר לשיתוף פעולה, לתקשורת בין-אישית וליכולת ללמוד ולהתפתח במיטביות. זאת תוך התייחסות לצרכים הבסיסיים ולצרכים המיטיביים של התלמידים.

צרכים בסיסיים - מצב אנרגטי אשר סיפוקו תורם לבריאותו הפיזית והפסיכולוגית של האדם: צרכים פיזיולוגיים, הצורך בבטחון, הצורך בשייכות/חום והצורך בהערכה עצמית.

צרכים מיטיביים - צרכים שאינם הכרחיים לתחושת בטחון בסיסית, ושסיפוקם מקדם את הפרט ממצב ניטרלי למצב חיובי: הצורך באוטונומיה, הצורך בתחושת מסוגלות והצורך במימוש עצמי ובביטוי אותנטי.

מתן מענה לצרכים הבסיסיים - תחושת בטחון בסיסי במערכת - הנו תנאי הכרחי לכך שתלמיד תהיה פרדיספוזיציה ללמידה. סיפוק הצרכים המיטיביים יש בו כדי לתרום לתחושות חיוביות ולצמיחה אישית של התלמיד.

מחקרים מאשרים את ההשערות כי למורים עשוי להיות תפקיד קריטי בקידום התמודדויות מוצלחות של תלמידיהם, וכי למערכת החינוך כולה יש פוטנציאל עצום ביצירת קהילה המטפחת את המאפיינים של אדם בריא.

מבוסס על אקלים חינוכי מיטבי - ערכה לאבחון והתערבות - ד"ר רחל ארהרד, שפי

* מתווה זה עוסק רק באופן פעולתו של המורה בתוך הכיתה ומול כלל התלמידים. כמובן, טווח הפעילויות האפשרי של צוות בית הספר לקידום אקלים חינוכי מיטבי רחב יותר מזה המצוין כאן.

צא:

בעמוד הבא תמצא דף תיעוד להליכת למידה בנושא טיפוח אקלים חינוכי מיטבי בכיתה. בכל פעם שתיתקל באחד מסימני הדרך, ציין זאת ב-✓ במקום המתאים (גם יותר מפעם אחת בכיתה). בשל אופי סימני הדרך, ייתכן שאפשר רק לחוות דעה - אם לתחושתך מאפיין זה קיים בכיתה, למשל, אם לתחושתך המורה משרה אווירה נעימה בכיתה. לפיכך מספר סימני ה-✓ יהיה משמעותי רק בהשוואה למספר הכיתות שבהן תבקר. ואולם אם כמה פעולות שונות שעושה מורה מעודדות ביטוי אישי, למשל, או תורמות ליצירת אווירה נעימה בכיתה, ציין ✓ עבור כל פעולה כזאת.

דוגמאות לסימני הדרך יסייעו ללמידה המשותפת, בעיקר בסימני דרך הנתונים לפרשנות ושתרצה להביאם לחשיבה משותפת ולבירור עם הצוות. בסיום הליכת הלמידה, כתוב במקום המתאים בדף את סך הפעמים שראית כל סימן דרך בכלל הכיתות.

ולמד:

- היעזר בשאלות שבהמשך כדי ללמוד מהנתונים שנאספו. לפי הצורך, הזמן לדיון עוד אנשי צוות.
- מה הם המאפיינים השכיחים ביותר שזיהית? מה היחס בין מספרם ובין מספר הכיתות שביקרת בהן?
 - אילו מאפיינים לא זיהית כלל או זיהית פעמים מעטות?
 - אילו דוגמאות להתייחסות מכבדת ראית? איך אפשר לאפיין התייחסות מכבדת של מורה?
 - איך התייחסו המורים לתלמידים פחות מעורבים? כיצד אפשר לעודד ולקדם אותם מבלי לעורר אצלם מבוכה או רתיעה?
 - כיצד זיהית אווירה נעימה בכיתה? איך אפשר לעודד אותה?
 - אילו תהליכי למידה תרצה ליזום בצוות? מי תרצה שיוביל אותם?

[שאלות נוספות ללמידה](#)

טיפול אקלים חינוכי מיטבי בכיתה

על המבוגרים להיות אנשים המקנים שורשים וכנפיים לאלה שבחסותם. אשלי מונטגיו			
סימני הדרך	✓	דוגמאות והערות	סה"כ
המורה מכיר את התלמידים ופונה אליהם בשמותיהם			
המורה מעודד ביטוי אישי ומזמן יוזמה לשיחה			
המורה מעודד התבטאות חופשית וגלויה בכיתה			
המורה מתייחס אל התלמידים בכבוד			
התלמידים מתייחסים בכבוד אל המורה וזה אל זה			
המורה מעניק לתלמידים יחס אישי ועוקב אחר המשימות שהם מבצעים			
המורה מעודד ילדים פחות מעורבים לקחת חלק בשיעור			
המורה נוהג בתלמידים באופן שוויוני			
המורה משרה אווירה נעימה במהלך השיעור			